

**Posudek konzultantky na rigorózní práci Mgr. Simony Hrstkové: *Zákaz mučení
v mezinárodním právu a Česká republika***

Ve své rigorózní práci navazuje Mgr. Simona Hrstková na diplomovou práci na obdobné téma, kterou na katedře mezinárodního práva obhájila v roce 2009. Od této práce se nicméně práce rigorózní liší jak kvantitativně, tak kvalitativně. Kvantitativní rozdíl se týká odlišné délky (253 namísto původních 96 stran) i celkového záběru: nová práce se nevěnuje jen zákazu mučení v mezinárodním právu obecně, ale vztahuje tuto problematiku k realitě České republiky. Kvalitativní rozdíl je pak dán hloubkou zpracování i mírou vzhledu do problematiky. Autorka zde hojně využívá své zkušenosti získané v době práce pro Radu vlády ČR pro lidská práva (coby tajemnice Výboru proti mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a Výboru pro lidská práva a biomedicínu). Práce si neklade velké teoretické cíle, je ale cenným a kompetentně zpracovaným zdrojem informací o dodržování zákazu mučení v České republice.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma je aktuální. Jak autorka správně uvádí v úvodu práce, „zákaz mučení a jiného špatného zacházení není veřejností chápán ve svém celkovém rozsahu“ (str. 3). Téma bývá skutečně mnohdy nesprávně redukováno jen na mučení ve své nejotevřenější formě a jiné formy, které pod něj spadají, pozornosti dlouhodobě unikají. Navíc převažuje přesvědčení, že problém mučení se týká jen totalitních států či diktatur a že v zemích, které mají demokratické právní zřízení – zvláště pak v pokojné a mírumilovné České republice – k němu nedochází. Autorka jasně ukazuje, že v obou případech se jedná o mýty, které nemají reálný základ. Zpracování tématu kladlo na autorku značné nároky. Bylo tomu tak proto, že autorka psala z velké části o otázkách, které ještě nebyly v literatuře komplexně zpracovány (zejména jednotlivé problémy ČR). Autorka si tak musela sama vyhledávat zdroje, analyzovat je a vyvozovat z nich závěry. Všech těchto úkolů se zhostila velmi dobře.

2. Formální stránka práce a využití zdrojů:

Práce má slušnou formální a jazykovou úroveň, objevuje se v ní jen minimum překlepů a chyb. Autorka vychází z velkého množství primárních zdrojů i sekundární literatury. Mezi zdroji vcelku logicky kromě mezinárodních smluv a českých právních předpisů dominují rozsudky Evropské soudu pro lidská práva a různé zprávy mezinárodních orgánů. Zarazí pouze, že zdroje nejsou uspořádány v abecedním pořadí, ale zcela náhodně. To ztěžuje orientaci v nich. Během obhajoby by autorka mohla zmínit, co jí ke zvolení tohoto systému, resp. ne-systému vedlo.

3. Charakteristika a hodnocení práce:

Práce sestává z úvodu, pěti částí dále členěných na kapitoly a závěr. Úvod představuje téma a vysvětluje, proč se autorka rozhodla věnovat ve své práci právě zákazmu mučení. Představeny jsou též struktura práce a hlavní zdroje využití při jejím zpracování. První část práce představuje zákaz mučení (a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání – NPZT) obecně. V této části je nejzřetelněji vidět vliv diplomové práce, která se na tyto aspekty zaměřovala primárně. Autorka vymezuje pojem mučení (a NPZT), zamýšlí se nad právní povahou jeho zákazu (*ius cogens*) a stručně informuje o právní úpravě v této oblasti platné v České republice. Na první část logicky navazuje část druhá, která pojednává o dvou základních mezinárodních systémech ochrany proti mučení, a to systému OSN (Výbor OSN pro lidská práva, Výbor OSN proti mučení, Podvýbor tohoto výboru) a systému Rady Evropy (Evropský soud pro lidská práva, Evropský výbor CPT).

Části 3-5 jsou věnovány specificky situaci v České republice. Ve všech těchto částech autorka hojně a užitečně využívá své pracovní zkušenosti z Rady vlády pro lidská práva. Část 3 popisuje a rozebírá právní nástroje a instituce zabývající se zákazem mučení v ČR, mezi něž se řadí soudy, Výbor proti mučení, Rada vlády pro lidská práva a zmocněnec vlády pro lidská práva. Část 4 se zabývá závazky ČR, přičemž přejímá standardní typologii závazků respektovat, chránit a zajistit/naplnit (to respect, to protect a to ensure/fulfill). Čtenářsky nepochybně nejatraktivnější je část 5, jež analyzuje aktuální problémy spojené se zákazem mučení, kterým Česká republika čelí. Mezi tyto problémy figurují problematické otázky ve vězeňství, používání omezujících opatření, oprávnění CPT nahlížet do zdravotnické dokumentace bez souhlasu pacientů, chirurgické kastrace sexuálních delikventů, chirurgická kastrace, falometrie a nedobrovolná sterilizace.

Práce má převážně deskriptivní charakter. Jejím hlavním pozitivem je to, že dává opravdu dobrou a podrobnou představu o diskutovaných otázkách. Za určitou slabinu lze naopak považovat to, že kromě první části se v ní neobjevují teoretičtější úvahy. Právě na teoretické aspekty tématu by tak bylo vhodné se zaměřit během obhajoby práce, kdy by autorka měla zodpovědět následující dotazy:

- 1) Jaký vidí autorka rozdíl mezi absolutní povahou a kogentní povahou zákazu mučení, o nichž pojednává v první části práce v oddělených kapitolách?
- 2) Jak se autorka staví k tzv. scénáři tikající bomby (ticking bomb scenario), který je často uváděn jako argument proti absolutní povaze zákazu mučení?

- 3) Někteří autoři se domnívají, že zločin mučení se v poslední době stává, nebo již stal samostatným zločinem podle mezinárodního práva (vedle zločinů proti lidskosti, genocidy a válečných zločinů). Co si o tomto názoru autorka myslí a jaké by byly případné důsledky takového vývoje?

4. Závěry a doporučení:

Rigorózní práce Mgr. Simony Hrstkové *Zákaz mučení v mezinárodním právu a Česká republika* splňuje nároky kladené na tento typ prací na Právnické fakultě UK. Proto ji doporučuji k ústní obhajobě, během níž by se autorka měla vyjádřit k otázkám položeným v tomto posudku.

V Praze dne 20. února 2013

JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA

Katedra mezinárodního práva PF UK